

BOWEL CANCER SCREENING

POLISH

The Facts

BADANIA PRZESIEWOWE NA OBECNOŚĆ NOWOTWORU

JELITA GRUBEGO

Fakty

Jaki jest cel tej broszury?

Niniejsza broszura zawiera informacje na temat raka jelita grubego oraz korzyści i ryzyka związanego z badaniami mającymi na celu wykrycie tego nowotworu. Jej celem jest umożliwienie podjęcia świadomego wyboru w sprawie uczestnictwa w Programie badań przesiewowych na obecność nowotworu jelita grubego, organizowanych w ramach NHS.

Jaki jest cel badań przesiewowych na wykrycie raka jelita?

- Badania przesiewowe mają na celu wykrycie nowotworu we wczesnej fazie rozwoju (u osób, u których nie występują symptomy choroby), kiedy jest większe prawdopodobieństwo skutecznej terapii.
- Badania przesiewowe mogą również wykrywać polipy, które nie mają charakteru złośliwego, z czasem jednak mogą rozwinąć się w nowotwór. Polipy z łatwością można usunąć, zmniejszając w ten sposób ryzyko zachorowania na raka jelita grubego.

Czy badania przesiewowe raka jelita grubego są ważne?

- Mniej więcej co dwudziesta osoba w Zjednoczonym Królestwie zachoruje w ciągu swojego życia na raka jelita.
- Jest to trzeci najczęściej występujący w Zjednoczonym Królestwie rodzaj nowotworu, a zarazem drugi na liście chorób nowotworowych prowadzących do zgonów. Corocznie na raka jelita umiera ponad 16 000 osób. (badania statystyczne organizacji Cancer Research UK, rok 2005.).
- Statystyki dowodzą, że regularne badania przesiewowe zmniejszają ryzyko zgonu w wyniku choroby nowotworowej jelita grubego o 16% (Cochrane – Baza Danych Systematycznych Analiz, 2006 r. *Badania profilaktyczne nowotworu jelita i odbytnicy przy wykorzystaniu testu na krew utajoną w stolcu: aktualizacja*).

Na czym polega Program badań przesiewowych raka jelita grubego NHS (Państwowej Służby Zdrowia)?

Program badań przesiewowych raka jelita grubego NHS oferuje, co dwa lata, badania profilaktyczne wszystkim kobietom i mężczyznom w wieku od 60 do 69 lat. Osoby w tej grupie wiekowej automatycznie otrzymają zaproszenie na badania, a następnie własny zestaw do ich przeprowadzenia, umożliwiający wykonanie testu w domu. Twój lekarz rodzinny przekaze w tym celu Twoje dane, dlatego powinien mieć Twój aktualny adres oraz znać poprawną pisownię Twojego imienia i nazwiska.

Po pierwszym badaniu przesiewowym będziesz otrzymywać kolejne zaproszenia wraz z zestawami do testu, co dwa lata, aż do ukończenia 69 roku życia. Jeśli masz 70 lat lub więcej, możesz poprosić o zestaw do badań dzwoniąc pod bezpłatny numer podany na końcu tej broszury.

Jaką rolę pełnią jelita?

Jelita są częścią naszego układu trawiennego i dzielą się na jelito cienkie i jelito grube. Jelito grube składa się z okrężnicy i odbytnicy.

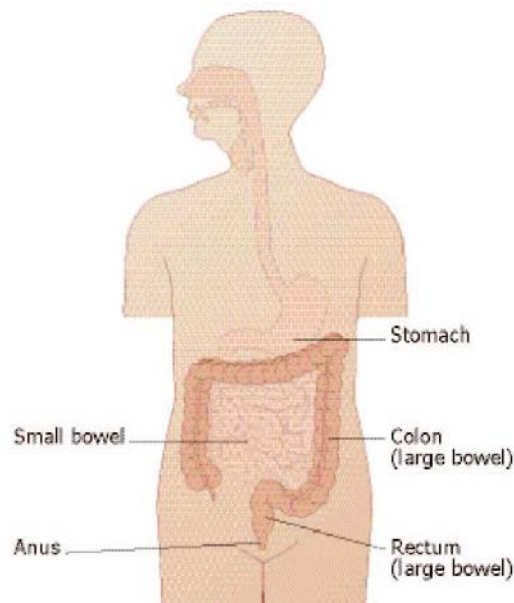


Diagram: Jelita

Small bowel – jelito cienkie; Anus – odbył; Stomach – żołądek, Colon – okrężnica, Colon (large bowel) – jelito grube; Rectum – odbytnica

Pokarm trafia z żołądka do jelita cienkiego. Po przyswojeniu przez jelito cienkie składników odżywczych potrzebnych organizmowi, nie strawione resztki przechodzą przez jelito grube, skąd odprowadzana jest z nich woda. Końcowe produkty przemiany materii trafiają do odbytnicy, po czym są wydalane z organizmu podczas wypróżnienia jako stolec (zwany również kałem).

Czym jest rak jelita?

Rak jelita jest także znany jako rak okrężnicy lub odbytnicy. Ścianki jelita zbudowane są z nieustannie odnawiających się komórek. Czasami komórki te rosną zbyt szybko, tworząc komórkowe grudki nazywane **polipami** jelita (czasem określanymi mianem gruczolaka). Polipy nie są rakiem jelita (zazwyczaj nie mają charakteru złośliwego), mogą jednak z biegiem lat zamienić się w nowotwór złośliwy. O nowotworze złośliwym mówimy wtedy, gdy dochodzi do przerzutu komórek rakowych na inne części organizmu.

Komu zagraża zachorowanie na raka jelita?

- Zarówno mężczyźni jak i kobiety zagrożone są zachorowaniem na raka jelita grubego.
- Ryzyko zachorowania wzrasta z wiekiem. 80% osób, u których wykryto raka jelit, ma przeszło 60 lat.

- Zwiększone ryzyko zachorowania dotyczy osób, u których w rodzinie wystąpiły już uprzednio przypadki tej choroby.
- Osoby, które nie uprawiają gimnastyki, osoby z nadwagą, a także osoby, które spożywają dużo czerwonego mięsa, a mało warzyw, owoców i błonnika uważane są za grupę o wyższym ryzyku zachorowania na nowotwór jelita grubego.

Na czym polegają badania przesiewowe?

- Badanie przesiewowe wykrywa niewidoczne normalnie drobiny krwi w stolcu. Fachowo nazywa się ono **testem na krew utajoną w stolcu (Faecal Occult Blood – FOB – test)**.
- Polipy i nowotwory jelita czasem krwawią, dlatego prowadzimy badania na wykrycie krwi w kale.
- **Test na krew utajoną w stolcu (FOB test) nie jest równoznaczny z diagnozą raka jelita**, jego wyniki pozwalają się jednak zorientować czy potrzebne ci będzie dodatkowe badanie jelita (wziernikowanie).

Jak przeprowadza się test (FOB) badania przesiewowego?

Test FOB przeprowadza się w domu. Zestaw do testowania pozwala w prosty sposób pobrać niewielkie próbki stolca. Wymaz dokonany na specjalnej karcie należy przesać w higienicznie uszczelnionej kopercie (przesyłka bezpłatna – Freepost) do laboratorium, gdzie zostanie on poddany analizie. Szczegółowe instrukcje dołączone są do każdego zestawu. Pobranie próbki może wydawać się żenujące bądź nieprzyjemne, ale cała procedura trwa zaledwie kilka minut i jest skutecznym sposobem wykrywania nowotworu jelita we wczesnej fazie.

Kiedy otrzymam wyniki i co one oznaczają?

Wyniki testu powinny dotrzeć listownie w ciągu dwóch tygodni od wysłania próbki do laboratorium. Można otrzymać trzy rodzaje wyników.

- **Normalne wyniki** oznaczają, że w twoim stolcu nie wykryto krwi. Większość osób (około 98%) uzyskuje normalny wynik. Niewielka grupa z nich będzie powtarzać test z powodu niejasnego rezultatu badań.

Normalne wyniki nie gwarantują, że nie masz lub nie nigdy nie zachorujesz na nowotwór jelita, dlatego należy znać symptomy nowotworu jelita (patrz str.5).

Zaproszenie na kolejne badanie profilaktyczne na wykrycie raka jelita otrzymasz za dwa lata.

- **Niejasny wynik** oznacza, że w twojej próbce badania FOB śladowo wystąpiła krew. Przyczyną mogły być hemoroidy albo wrzody żołądka. **Uzyskanie niejasnego wyniku nie oznacza, że masz raka, oznacza jedynie, że konieczne jest powtórzenie testu na krew utajoną w stolcu (FOB).**

Jeśli otrzymasz niejasne wyniki, zostaniesz poproszony/a o wykonanie jednego lub dwóch dodatkowych testów. Jest to niezbędne, gdyż polipy i tkanki rakowe nie krwawią cały czas, a wykrycie krwi w stolcu ma kluczowe znaczenie. Mniej więcej cztery osoby na 100 otrzymują niejasne wyniki testu. Większość z nich po przeprowadzeniu kolejnego testu uzyska normalny wynik badań.

- **Wyniki odbiegające od normy** wykazują obecność krwi w próbce stolca – **nie stanowi to diagnozy raka, oznacza jedynie, że zaproponowane Ci zostanie wziernikowanie.** Przyczyną takich wyników może być krwawienie polipów jelita, a

nie nowotwór. Mogą one być również spowodowane innymi schorzeniami, jak hemoroidy.

Jeśli uzyskasz wyniki odbiegające od normy, otrzymasz zaproszenie na wizytę u specjalistycznej pielęgniarki aby przedyskutować dokładniejsze badanie jelita grubego (wziernikowanie) w celu ustalenia czy zachodzi konieczność leczenia. Około 2% osób poddawanych testom uzyskuje wyniki odbiegające od normy.

Wyniki badań przesiewowych - podsumowanie

Normalne	Nie ma potrzeby wykonywania dodatkowych testów. Otrzymasz zaproszenie na kolejne badanie za dwa lata.
Niejasne	Powtórz test na krew utajoną w stolcu (FOB).
Odbiegające od normy	Wizyta w celu omówienia wziernikowania.

Co to jest wziernikowanie?

Wziernikowanie to badanie pozwalające na bezpośredni ogląd nabłonka i ścianki jelita grubego. Cienka elastyczna rurka (wziernik) z małą kamerą wprowadzana jest poprzez odbytnicę i sterowana wewnątrz jelita. Wykryte polipy można bezboleśnie usunąć przy użyciu drucianej pętli wprowadzanej do rurki wziernika. Próbki tych tkanek zostaną zbadane, aby stwierdzić czy mają charakter nowotworowy.

- Około 50% osób poddanych wziernikowaniu uzyska normalny wynik badań (oznaczający, że nie mają raka ani polipów).
- U około 40% stwierdza się polipy, których usunięcie może zapobiec rozwojowi nowotworu.
- U co dziesiątej osoby wziernikowanie wykrywa raka.

Wziernikowanie jest najskuteczniejszą metodą diagnozowania raka jelita. W przypadku większości osób stanowi ona stosunkowo prostą procedurę. Istnieją jednak, jak w przypadku większości zabiegów medycznych, możliwości komplikacji. Obejmują one silne krwawienia (statystycznie w jednym na 150 badań), które mogą wymagać dalszych badań lub porad lekarskich. Wziernikowanie może też doprowadzić do przedziurawienia (perforacji) ścianki jelita (jeden przypadek na 1 500 badań). W niezwykle rzadkich przypadkach może też doprowadzić do zgonu. Najnowsze analizy sugerują, że może się to zdarzyć raz na 10 000 przeprowadzonych badań.

Więcej informacji na temat wziernikowania znajdziesz w broszurze 'Wziernikowania okrężnicy'. Broszurę tę roześlemy wszystkim osobom, które otrzymają propozycję przeprowadzenia wziernikowania. **Pamiętaj, że po przeprowadzeniu testów FOB na krew utajoną w stolcu, większość osób nie potrzebuje wziernikowania.**

Czy muszę przejść wziernikowanie jeśli mój wynik testu FOB odbiega od normy?

Jeśli masz nieprawidłowe wyniki, otrzymasz zaproszenie na wizytę u specjalistycznej pielęgniarki. Wyjaśni ona dokładnie na czym polega wziernikowanie oraz oceni, czy Twoja kondycja fizyczna pozwala na jej przeprowadzenie. Jeśli wyrazisz zgodę na wziernikowanie, pielęgniarka ustali jej termin.

Jaka jest wiarygodność badań przesiewowych na raka jelita?

- Dowiedziono, że badania te zmniejszają ryzyko śmierci w wyniku tej choroby.

- Podobnie jak wszystkie badania przesiewowe, test na krew utajoną w stolcu nie jest skuteczny w 100%.
- Istnieje możliwość, że nowotwór nie zostanie wykryty, jeśli podczas pobierania próbki nie występowało krwawienie.
- Nowotwór może się również rozwinąć w okresie 2 lat między badaniami.
- Ważne jest zwracanie uwagi na symptomy raka jelita w dwuletnim okresie pomiędzy badaniami.

Jakie są symptomy nowotworu jelita grubego?

Najczęstszymi symptomami, na które należy zwracać uwagę, są:

- uporczywe zmiany nawyków oddawania stolca, zwłaszcza częste chodzenie do ubikacji lub utrzymująca się przez kilka tygodni biegunka;
- krwawienie z odbytu bez oczywistej przyczyny;
- bóle brzucha, szczególnie jeśli są silne, oraz
- wyczuwalne guzy na brzuchu.

Proszę pamiętać, że te symptomy nie znaczą automatycznie, iż ktoś ma raka jelita. Jeśli jednak któryś z nich (lub kilka naraz) występuje przez cztery do sześciu tygodni, należy udać się do lekarza.

A jeśli muszę się leczyć na raka jelita?

Jeśli – co mało prawdopodobne – wykryty zostanie u Ciebie rak jelita grubego, zajmie się Tobą zespół specjalistów. Ich zadaniem jest zapewnienie jak najlepszej opieki i leczenia.

Jeśli rak jelita zostanie wykryty wcześnie, istnieje ponad 90-procentowa szansa na przeżycie. (Badania Cancer Research UK, 2005 r. *Cancerstats*).

Zasadniczo nowotwór jelita usuwa się operacyjnie. W niektórych przypadkach proponowana jest chemioterapia bądź radioterapia.

Jeśli komórki rakowe znajdowały się w polipie usuniętym podczas kolonoskopii, w zupełności mogą wystarczyć później regularne badania kontrolne.

Nie wszystkie rodzaje raka jelita wykryte w trakcie badań przesiewowych są uleczalne.

Co się dzieje z moją próbką po przeprowadzeniu testu?

Po przeanalizowaniu próbek FOB, wyniki testu są rejestrowane w bazie danych, a karty z próbkami są niszczone. Regularnie przeglądamy wszystkie dane z badań przesiewowych, aby zapewniać wysoki poziom świadczonych usług i powiększać fachową wiedzę specjalistów. Oznacza to, że pracownicy innych wydziałów służby zdrowia będą mieli wgląd w Twoje dane medyczne.

Dodatkowe informacje na temat przechowywania przez nas danych można uzyskać pod numerem NHS Direct 0845 4647.

Podsumowanie

Przed podjęciem decyzji o tym czy poddać się badaniom przesiewowym na raka jelita, możesz rozważyć ich korzyści i strony ujemne i ocenić co jest dla Ciebie ważne.

- Rak jelita grubego jest drugą z najczęstszych przyczyn zgonów w chorobach nowotworowych w Zjednoczonym Królestwie. Udział w badaniach przesiewowych zmniejsza szansę śmierci z powodu raka jelita.
- Badania przesiewowe mogą również wykryć polipy, które z czasem mogą rozwinąć się w nowotwór. Usunięcie polipów podczas wziernikowania może zmniejszyć Twoje szanse zachorowania na raka w przyszłości.
- Istnieje możliwość, że jeśli podczas badań nie występowało krwawienie, to rak nie zostanie wykryty.
- Odbiegające od normy wyniki oznaczają, że otrzymasz propozycję przeprowadzenia badań wziernikowych. Większość osób, które poddają się wziernikowaniu, nie ma raka. Z wziernikowaniem wiąże się ryzyko, choć komplikacje zdarzają się rzadko.
- Nie wszystkie przypadki raka jelita wykrytego dzięki badaniom przesiewowym są uleczalne.
- Choć niektóre osoby mogą uznać przeprowadzenie testu na krew utajoną w stolcu za nieprzyjemne, można go dokonać w zaciszu swojego domu.

Niniejsza broszura została opracowana przez Cancer Research UK, we współpracy z Programem badań przesiewowych na obecność nowotworu jelita grubego NHS i przy współudziale o charakterze doradczym Angielskiego programu pilotażowego badań przesiewowych na obecność nowotworu jelita.

W konsultacjach nad powstaniem broszury uczestniczyły także następujące organizacje charytatywne:

- Beating Bowel Cancer
- Bowel Cancer UK
- Cancerbackup
- Men's Health Forum

Dodatkowe informacje i pomoc

Jeśli masz jakieś pytania, lub pragniesz uzyskać więcej informacji na temat badań przesiewowych raka jelita grubego, możesz :

- zadzwonić do centrum programowego pod bezpłatny numer 0800707 60 60;
- porozmawiać ze swoim lekarzem rodzinnym;
- odwiedzić witrynę Nowotworowych programów przesiewowych NHS: www.cancerscreening.nhs.uk;
- zajrzeć na stronę internetową NHS Direct www.nhsdirect.nhs.uk;
- zajrzeć na stronę Cancerbackup www.cancerbackup.org.uk, lub zadzwonić pod numer 0808 8001234;
- zajrzeć na stronę CancerHelp www.cancerhelp.org.uk, lub zadzwonić pod numer 0800 226237;
- zajrzeć na stronę Bowel Cancer UK www.bowelcanceruk.org.uk, lub zadzwonić pod numer 08708 506050;
- zajrzeć na stronę Beating Bowel Cancer www.beatingbowelcancer.org, lub zadzwonić pod numer 02088925256;

- zajrzeć na stronę Men's Health Forum www.menshealthforum.org.uk, lub zadzwonić pod numer 02073884449.

Jeśli ukończyłeś/aś 70 lat i chcesz otrzymać zestaw do badań przesiewowych raka jelita, zadzwoń pod numer bezpłatnej infolinii **0800 707 60 60**.

Opublikowane przez Ministerstwo Zdrowia we współpracy z NHS Cancer Screening Programmes, oraz przy doradczym współudziale i wsparciu Cancer Research UK Primary Care Education Group.

Cancer Research UK

© Crown copyright 2006 r.
273372 1p Nov06

Wyprodukowane przez COI dla Ministerstwa Zdrowia
Wydanie I, maj 2006 r.

Tekst niniejszego dokumentu może być bezpłatnie powielany, dla użytku prywatnego, bez formalnej zgody.

Po dodatkowe egzemplarze tej broszury należy – zaznaczając numer kodu 273372/Bowel cancer – The Facts zwrócić się pod adres:

DH Publications Orderline

PO Box 777 London SE1 6XH

Email: dh@prolog.uk.com

Tel: 08701 555 455

Fax: 01623 724 524

Tekstofon: 08700 102 870 (8.00 – 18.00, od poniedziałku do piątku)

www.cancerscreening.nhs.uk